

Utóirat a Donglin Akadémia pecsétjéhez*

A Donglin Akadémia tiszteletet parancsoló pecsétje Gu Jingyang¹ úr régi családi ereklyéje, amely Wenduan uraság² unokájának második terjedelmes gyűjteményéből került elő, [aki] utasításokkal együtt ellátva talált rá [nagypia] pecsétgyűjteményében. Azóta, hogy a Donglin Akadémiát porig rombolták,³

DOI: 10.61901/Kellek.2025.74.08

Zhou Lianggong 周亮工 (1612–1672), tiszteletnevén Yuanliang 元亮, művésznévén 樸園, Ming-kori hivatalnok, író, költő, művészettörténész és katonai megbízott. A Ming-dinasztia egyik legkiemelkedőbb személyisége, a Ming uralkodói család távoli rokona. A pecsétfaragás művészetének egyik legkorábbi szisztematikus kutatója, hatalmas gyűjteményt hagyott hátra, amely *A régiek tudására hagyatkozó tanterem pecsétgyűjteménye* 《賴古堂印譜》 címmel került később kiadásra. Szintén ő írta az első pecsétfaragók életrajzait tartalmazó gyűjteményt *A pecsétfaragók életrajzai* 《印人傳》 címmel, amely más szerzők számára egészen a jelenkorig mintául szolgált hasonló gyűjtemények összeállításában. Civil és katonai hivatalnokként részt vett a Ming és Qing dinasztiák közötti harcokban, elsősorban Kaifeng és más városok védelmi megbízottjaként. Élete végéig, még Qing hivatalnokként is Ming lojalista maradt.

* Zhou Lianggong: A pecsétfaragók életrajzai 《印人傳》. In *Pecsétfaragók összegyűjtött életrajzai*. Zhejiang Népi Szépművészeti Kiadója, Hangzhou, 2014, 13–14.

- 1 Gu Jingyang 顧涇陽, avagy Gu Xiancheng 顧憲成 (1550–1612) Ming-kori hivatalnok, tanító, író, költő. Gu volt a Ming-kori Donglin Akadémia egyik újraalapítója, valamint a Donglin mozgalom alapítója és első vezetője is.
- 2 Wenduan uraság, avagy 文端公, születési nevén Wang Jiaping 王家屏 (1537–1604), tiszteletnevén Zhongbo 忠伯, művésznévén Duinan 對南 („dél irányba tekintő”), Shanxi tartománybeli, magasrangú Ming-kori hivatalnok. A Wenduan voltaképp a posztumusz tiszteletneve.
- 3 A Donglin Akadémia köré a 16. században több írástudó, művész, elméletalkotó, mérnök, hivatalnok csatlakozott, akik különféle elméleti és gyakorlati tevékenységeket fejtek ki, amelyeket Donglin mozgalomnak 東林黨 neveztek. Keményvonalas reformista frakció, amely a korabeli elfogadott tradicionalistákkal szemben foglalt állást. Mivel az Akadémia tevékenysége a korabeli Ming kormányzat és hivatalnoktestület gyenge vezetése, korrupciója és népellenessége okán egyre inkább kritikus hangnemet vett fel, az egyébként írni-olvasni sem tudó, Wei Zhongxian 魏忠賢 (1568–1627) nevű korrupst eunuch által vezetett császári udvar az Akadémiát 1622-

és áruló eunuchoknak⁴ állítottak jáde kőből készült [emléktáblával ellátott] tiszteletoltárt,⁵ szemmel tartotta ezt a pecsétet, letakarva [rejtegette], bánatosan attól tartva, hogy bajba keveri [a pecsét birtoklása]. Mesterem, Sun Beihai fejtette ki részletesen az Akadémia ezen pecsétjének történetét, amelyet én a következőképpen jegyeztem le. A Ming kezdetén⁶ minden tartományban volt akadémia, azonban akkortól kezdve, amikor Zhang Jiangling⁷ vette kézbe az ország irányítását, elkezdte szigorúan betiltani ezek működését.⁸

ben bezáratta, vezetőjét, Yang Liant 楊漣 (1572–1625) pedig hosszú kínzások után kivégeztette, az Akadémia több más tagjával együtt. Ezek után a Tianqi császár 天啟帝 (1605–1627) névleges uralkodó, valójában Wei Zhongxian által kiadott utasításra az Akadémiát felgyújtották, és a földdel tették egyenlővé. A Donglin Akadémia és mozgalom azóta is a néppel való írástudói szolidaritás egyik szimbóluma Kínában. (Lásd bővebben: Harry Miller: *State versus Gentry in late Ming Dynasty China*. Palgrave MacMillan, New York, 2009, különösen 95–125, <https://doi.org/10.1057/9780230617872>, illetve Fredrick W. Mote – Denis Twitchett (szerk.): *The Cambridge History of China*. 7. kötet: *The Ming Dynasty, 1368–1644*. Part 1. Cambridge University Press, Cambridge, 2008, 511–574, <https://doi.org/10.1017/CHOL9780521243322>.)

4 Áruló eunuchok, avagy 逆璫.

5 A tiszteletoltár 生祠 egy olyan, emléktáblával ellátott terem, amelyet a kormányzat vagy a nép olyan tudóshivatalnoknak állíttatott, akit valamilyen okból módfelett tisztelt. A fenti megfogalmazás ellenére valószínűleg mindössze az emléktábla volt jádekőből, nem a teljes terem, az ugyanis töménytelen pénzbe került volna. Az a szövegkörnyezet, amelybe Zhou Lianggong ezt a kitétet helyezi, egyértelművé teszi, hogy a Donglin mozgalom támogatójának számított, noha a szöveg megírásakor ebből a mozgalmából már csak keserű emlék maradt az olyan tudóshivatalnokok számára, mint ő. Különbő forrásokból tudjuk, hogy Wei Zhongxian országszerte sok helyen állíttatott saját magának ilyen oltárokat, illetve tették ezt hosszú ideig tudóshivatalnokok és tanítványok parancs nélkül is.

6 Az itt szereplő 有明盛時 kifejezést a *Négyféle Kincs Teljes Gyűjteménye* 四庫全書 úgy jegyzi fel, mint 明初以來: „a Ming kezdetének elővetelével”.

7 Zhang Jiangling 張江陵 nem más, mint a méltán híres új-legista kormányzó és főkancellár Zhang Juzheng 張居正 (1525–1582). Zhang a korabeli legfontosabb reformerek egyike volt, aki a Longqing 隆慶帝 és Wanli 萬曆帝 császárok idején vezette a Ming-dinasztiát. Fő céljának azt tekintette, hogy megteremtse az állam szuverenitását a társadalom minden egyéb aspektusával szemben, mégpedig azért, hogy megreformálja és racionalizálja a meglátása szerint túlhizlalt és korrupt bürokráciát. Ennek érdekében megkísérelte kieszközölni, hogy a nemesség kivétel nélkül az államnak dolgozzék, ezért korábbi reformokat az állam kezében centralizált, az államot a nemesség jogai fölé emelte, és új reformokat vitt végbe. Ennek következtében a Ming állam és hadsereg korábban soha nem látott módon megerősödött, azonban Zhang halála után Wanli császár önféjűen cselekedett, és visszaforgatta sok reformját, különösen a roppant előnyös adminisztratív reformjait. Lásd bővebben: Miller: i. m., különösen 31–55.

8 Ez a tiltássorozat egész pontosan 1579. február 17-én kezdődött. Lásd: Mote–Twitchett: i. m., 532.

Zhang Jiangling halála után ezeket lassacskán újraalapították néhány híres ember vezetésével négy helyen: Weizhou-ban, Jiangshiben, Guanzhong-ban és Wuxiben. Tianqi császár uralkodásának idején a fővárosnak több kiváló akadémiaja is volt. Az emberek természetesen nem ismerték mind ezeket az akadémiákat, ám mindenkinek a Donglin nevet adták, noha nem ismerték a Donglin Akadémia eredetét, azonban kölcsön vették a Donglin nevet,⁹ így cselekedvén a dolgok kiválók által adott nevei ellen.¹⁰ Feltehetőleg a Donglin Akadémia története úgy alakult, hogy a Song-kori Yang Guishan¹¹ alapította, később elhagyatottá vált, és buddhista kolostorrá alakították. Gu Jingyang úr, amikor a civil személyügyi minisztérium¹² tagja volt, megvásárolta a [valamikori] Akadémia területét, és itt állíttatott tiszteletoltárt, társaival együtt itt építtetett egy templommal egybekötött tanintézményt, és itt élt egyúttal. A Jiachen uradalom elején,¹³ télidőben kezdett itt tanítani Gao Zhongxian.¹⁴ [Jingyang úr] Gao és mások társaságában, itt alapított

- 9 Amiről itt szó van: a Donglin Akadémiát először az Északi Song dinasztia idején alapították Wuxiben 1111-ben Yang Shi 楊時 (1053–1135) vezetésével, aki itt tartott előadásokat, ám már a Yuan-dinasztia idejére (1271–1368) az akadémia elhagyatottá vált. A kései Ming idején építették újra fel Gu Xiancheng 顧憲成 (1550–1612) vezetésével, és a helyi írástudók, illetve nemesek anyagi támogatásával. Ezt követte az Akadémia lerombolása 1625-ben Wei Zhongxiannak a Wanli császár nevében kiadott utasítására. Később, a kései Ming-kori Chongzhen uradalom 明崇禎年間 (1628–1644) idején újjáépítették, és a Qing-dinasztia idején köziskolává alakították.
- 10 A mondatrész specifikusan konfucianus keretben értelmezendő: a kiváló ember 君子 egyik feladata a nevek helyreállítása 正名, vagyis annak biztosítása, hogy a jelölő és a jelölt között egyezés áll fenn. Már Konfuciusz kora óta ez az egyik legelső és legfontosabb írástudói feladatnak tekintett elméleti eljárás. Ha egynél több Donglin Akadémia létezik, akkor ezek összekeverhetők, ami arra utal, hogy a nevek és dolgok viszonyát ismét összehavarták. A négy fentebb említett helységben alapított Donglin Akadémia ilyen összehavarásnak mutatkozott Zhou Lianggong számára. Az hagyján, hogy Wuxiban a korábban létező Donglin Akadémiát alapították újra, itt még volna is valamiféle folytonosság, de a többi helységben csak kölcsönvették a nevet. Jiang Shi megítélése az utókor részéről az volt, hogy ő valódi kiváló ember 君子 volt, így azok, akik kölcsönvették a Donglin nevet, az ő történelmi emlékezete ellen cselekedtek, ami nem méltó tett.
- 11 Yang Guishan 楊龜山 a fenti jegyzetben emlegetett Yang Shi 楊時 művészneve 號.
- 12 Civil személyzeti minisztérium 吏部, a Ming–Qing időkben az államügyi osztály része, valamint a kései Qing-korban a hat minisztérium egyike. Az intézmény története nagyon hosszú, egészen a három királyság koráig 三國時期 (i. sz. 2–3. századok) megy vissza, és különféle formákban egészen a dinasztikus kor 1911-es végéig része volt a különféle dinasztiai adminisztratív rendszerének. Bővebben lásd: Charles O’Hucker: *A Dictionary of Official Titles in Imperial China*. Southern Materials Center, Taipei, 1985, 306.
- 13 Az itt szóban forgó Jiachen tele 1604-re esik.
- 14 Gao Zhongxian 高忠憲 voltaképp Gao Panlong 高攀龍 (1562–1626) tiszteletbeli neve. Ő volt a Donglin akadémia és mozgalom egyik központi embere. 1626-ban, Wei Zhongxian áskálódása és hamis vádjai alapján elfogatási parancsot adtak ki

saját társaságot,¹⁵ alapul pedig a Kaoting¹⁶ által megfogalmazott *Fehér szarvas rejtkehelyének szabályzatát*¹⁷ vették és tanították. Ennek ellenére, csak maroknyian voltak azok, akik személyesen részt vettek. Amikor Jingyang uraság lemondott a Guanglu állami hivatali posztjáról, nem válaszolt az újonnan kinevezett hivatalnoknak, [ezért] az udvari tisztviselők a császári udvarban közömbösek maradtak. Akkoriban emelkedett Zhongxian cenzori¹⁸ rangra, és mivel a kor közerkölcsének megrontójaként¹⁹ tekintett rá, Cui Chengxiu-t²⁰ a határvidékre akarta száműzni, mert ez utóbbi megvesztegetéses ügyekbe keveredett. Erre válaszul Chengxiu apjaként tekintett Zhong Weixian személyére, felbújtatta őt, naponta ismételtetve neki: „A Donglin [mozgalom] arra készül, hogy megöljön engem és téged is.” Eleinte Weixian nem is tudta, hogy mi a Donglin [mozgalom] és kik a résztvevői, ámde később folyton-folyvást mondogatta: „A Donglin [mozgalom] meg akar ölni engem.” Nem sokkal később Yangzuo úr²¹ beadványban fedte fel

ellene, mondván, hogy állami javak elcsalása okán kínhalálra ítéltetett. Gao Panlong utoljára még meglátogatta egy vidéki barátját, majd nem sokkal később vízbe ölte magát, hogy elkerülje a kínhalált.

15 Ez lett a későbbi Donglin mozgalom alapító tagsága.

16 Kaoting 考亭 a Song-kori nagy konfucianus reformer és kommentátor Zhuxi 朱熹 egyik neve.

17 A *Fehér szarvas rejtkehelyének szabályzata* 《白鹿洞規》 tanintézményi szabályzatrendszer, amelyet az imént említett Zhuxi dolgozott ki a *Fehér szarvas rejtkehelye szabályzatának felfedése* 《白鹿洞書院揭》 című művében. Ez a szabályzatrendszer a későbbi különféle tanintézmények és akadémiák szabályzatának alapvető forrásává vált.

18 Itt a 禦史 rangról van szó. Gao Panlong egész pontosan a császári baloldali cenzor rangot viselte: 左都禦史. Ez azt jelentette, hogy a két főcenzor 禦史大夫 közül az egyik volt. Ez esetben a baloldali alatt nyilvánvalóan nem mai politikai besorolást kell érteni, hanem ez a kínai rangosztás egy specifikus formája. Azt jelölte, hogy az illető a császár trónjának melyik oldalán állt, amikor a császári udvar ülésezett.

19 A 風 ilyen értelmű használatáról lásd szintén a *Pecsétfaragók életrajzaiban* olvasható *Utóirat Hai Zhongjie agyagpecsétjéhez* 《書海忠介泥印後》 című bekezdést. Ez a legendásan egyenes és gerinces Ming-kori hivatalnok Hai Rui 海瑞 tulajdonában lévő, „Az erkölcsöt és illedelmességet megragadó hivatalnok” 掌握風化之官 feliratú pecsétről szól. In *Pecsétfaragók összegyűjtött életrajzai*. Id. kiad., 12.

20 Cui Chengxiu 崔呈秀 (1573–1627) Ming-kori hivatalnok, a császári földmérő hivatal tagja, később a kormányzati vezetésben is részt vett, azonban hírneve nagyon rossz volt, mindenféle megvesztegetéses ügyekbe keveredett. Gao Panlong elutasította a Donglin Akadémiához benyújtott felvételi kérvényét, és korrupció, valamint csalás okán vádat nyújtott be ellene. Cui, hogy elkerülje a határvidékre való száműzetést, Wei Zhongxian segítségét kérte, aki felmentette a vádak alól, és szárnyai alá vette.

21 Yangzuo úr 楊左諸公 voltaképp Yang Lian 楊漣 (1572–1625), tiszteletnevén Wenru 文濡, művésznevén Dahong 大洪, Ming-kori hivatalnok és államférfi egyik neve.

az eunuchok túlkapásait,²² mondván: ezek csak nyerhetnek abból, hogy az emberek által elmondott szavakba vetett bizalom nem üres. Ezért aztán nagy ellenszenv támadt a [Yangzuo úrhoz hasonlatos] kiváló emberekkel szemben, [az eunuchok] hamis vádakát keltettek ellenük, közös erővel nagy perpatvart csaptak, bebörtönözték [kritikusaikat], nyomorulttá tettek égen és földön mindenkit, sikeresen bezáratták a fővárosi akadémiákat, és porig romboltatták a többi tanintézményt az ország különböző részein.²³ Amikor Wei Zhongxiant letartóztatták,²⁴ a nép akaratának megfelelően holttestét szülőfalujában feldarabolták, nevét törölték a közlönyökből, sírhelyét lovak által beszántották.²⁵ A hivatalnoki testület [tagjai], akik megszégyenültek a korábbi túlkapásokban [való részvétel miatt], most nagy méltatlankodásba kezdtek a hivatali irodákban. Azok pedig, akiknek semmi megvalósításuk nem volt, most kaptak a lehetőségen, és ellenségeskedést szítottak, szajkózták, hogy a felek fejtsék ki nézeteiket arról, hogy miért védték a [Wei által]

- 22 Itt arról az 1624-ben írott beadványról van szó, amelyet Yang Lian nemcsak általánosan az eunuchok hatalmi túlkapásai ellen írt, hanem specifikusan Wei Zhongxian ellen. Huszonnégy törvényteleniséget vet a szemére, amelyek közül némely alaptalan volt, azonban a túlnyomó részük komoly, megalapozott vád. Zhou Zongjian 周宗建 (1582–1626) császári cenzor már 1622-ben vád alá helyezte Wei-t, azonban sem az, sem ez a beadvány nem járt sikerrel: Wei továbbra is közel teljhatalmú maradt, befolyása majdnem a császáréval vetekedett. Ezeknek a lépéseknek köszönhetően, amikor Wei visszakерült a hatalomba, hadjáratot indított a Donglin mozgalom tagjai ellen. 1626-ban letartóztatta Yang Liant és a Donglin mozgalom öt másik vezetőjét, hosszú kínvallatásnak vetette alá őket, amit egyikük sem élt túl. Az akadémiát bezáratta és földig romboltatta.
- 23 Zhou Liangong birodalmi életrajza, a 《周亮工年譜長篇》 feljegyzi, hogy 1625-ben Tianqi császár parancsba adta a különféle akadémiák bezárását, és rendelet által nyilvánosságra hozatta a Donglin mozgalom tagjainak nevét az ország egész területén: 天啟帝下令毀全國書院·榜示東林黨人姓名於是全國。In 《周亮工年譜長篇》 [Zhou Liangong életrajza] · 上海書畫出版社·上海·2021·12. Az életrajz emellett feljegyzi, hogy 1629-ben Zhang Pu 張浦 (1602–1641) megalapítja többbedmagával a Fushe 複社 mozgalmat, amikor felhívást intéz mindazokhoz, akik a régiek bölcsességét akarják tanulmányozni: 張浦以與復古學為號召·將諸文社會而為一·名曰複社. Lásd: uo. 16. A kapcsolódási pontot az képezi, hogy ezt a Fushe mozgalmat már akkor is, azonban később különösen sokan a Donglin mozgalom folytatásának tekintették.
- 24 Chongzhen császár 崇禎帝 uralkodása idején, 1627-tel kezdődően egyre több vádirat került a császár szeme elé, amelyek Wei egyre több visszaélését részletezték. Körözést adtak ki ellene, megtalálták, és értesítették a letartóztatásáról szóló császári rendeletről. Útban a főváros felé Wei és titkára saját övükkel felakasztották magukat egy fogadó szarufáira. Wei kíséretének többi tagja elmenekült, mielőtt a császári rendfenntartó csapatok elfoghatták volna őket. Lásd bővebben: John W. Dardess: *Blood and History in China: The Donglin Faction and its Repression*. University of Hawai'i Press, Honolulu, 2002.
- 25 廢籍遺佚·駸駸登用。

elítélt hivatalnokokat, a Donglin mozgalom tagjait.²⁶ Ennek következtében a Puzhou,²⁷ Gaoyi²⁸ és Damingbéli²⁹ hivatalnokokat egy csapásra mind menesztették, [mindeközben] az udvarban egy másik frakció tagjai³⁰ mindegyre zavart keltettek, minden napra egyre több kormányzati intézni való került, a nézetek pedig egyre furábbá váltak. A büntetések roppant szigorát szajkózták, és azt terjesztették, hogy aki enyhítésről beszél, az a Donglin Akadémia tagja. Fizetett katonákat küldtek szét, és azt terjesztették, hogy a büntetések eltörlését³¹ a Donglin mozgalom tagjai kezdeményezik. Az árulók nézeteit tárt karokkal fogadták, és azt terjesztették, hogy a békétlenséget és harcokat a Donglin mozgalom tagjai szítják. Beférkőzve a kormányzás alapjába, a

26 Itt nyilván azokról a hivatalnokokról van szó, akik nemcsak szó nélkül túrték Wei Zhongxian túlkapásait, hanem tevékeny részt vállaltak azok végrehajtásában. A fent részletezett módon próbálták hátrítani a felelősséget. Tudomásunk szerint nem jártak sikerrel: bukása után, Chongzhen császár uralkodása alatt Wei 161 korábbi társát helyezték vád alá, ezek közül huszonnégyet ki is végeztek. Lásd Dardess fentebb idézet művét. A Wei által elítélt és a lakosság által megvédett hivatalnokokról szólván, a legszembetűnőbb a Zhou Shunchang 周順昌 (1584–1626) esete, akit Suzhou város lakossága és tanítványai egyaránt az erkölcsi tartás két lábán járó megtestesülésének tekintettek. Zhou élete során folyamatosan a kormányzati átláthatóságot és erkölcsös vezetést hangsúlyozta, így nagyon népszerű volt a lakosság körében. Amikor a Wei által érte küldött fogdmegek 1625 tavaszán megérkeztek és letartóztatták, a helyi lakosság körülfárta a fogda épületét, a katonákat kövekkel és cserepekkel dobálták meg. Az összetűzésben legalább egy katona életét veszítette, és nyolc napba telt, mire Zhou-t el tudták hurcolni a helyszínről. Lásd Dardess fentebb idézet művét.

27 Helytartóság Shanxi tartományban.

28 Megye Hebei tartományban.

29 Szintén megye Hebei tartományban.

30 Nem teljesen tiszta számomra, hogy itt Zhou az általam másik frakcióként 番人 visszaadott fogalom alatt pontosan kiket ért. A történelmi kontextus okán hajlok arra, hogy a kormányzatba belépő, majd később a Qing dinasztiát megalapító mandzsu emberekre vagy a mandzsuk han szimpatizánsaira és kollaborátoraira gondol.

31 Ugyan a 減免 fogalom jelentheti az adók csökkentését is, ez szimpátiát kelthetett volna a nép körében, ezért döntöttem úgy, hogy a fogalom másik értelmét használom a fordításban. A büntetések csökkentése könnyebben eladható a mindenkor magas törvénytelenégi arányokkal való riogatással, mint az adók csökkentése melletti fellépés. Ezt még akkor is védhető álláspontnak találok, ha figyelembe veszem, hogy a Donglin mozgalom tagjai kifejezetten egy konfuciánus állásponttól kritizálták az akkori Ming udvart, és ezért kemény támadások érték őket, mint azt alább látni fogjuk. A kapcsolat alapja, hogy az adók csökkentése egy explicit konfuciánus elv szemben például a mindig az adók növelését szorgalmazó legizmussal. A vádakban felmerülő konfucianizmus-ellenesség önmagában értelmezhető egyfajta új-legista vagy amögé megbúvó frakció tevékenységként, amely a fentebb emlegetett Zhang Juzheng, a Ming-kori új-legizmus megalapítójának lehetett egy kései hatása. Zhang Juzheng és a legizmus kapcsolatáról lásd a fentebb idézett Harry Miller könyvet.

hadügyminisztérium termébe,³² egyfolytában hamis híreket terjesztettek, egyedül a középfokú hivatalnokokat³³ engedték az ügyintézés közelébe, és azt terjesztették, hogy a szülőkért tartott hároméves gyászt,³⁴ valamint a háromféle erényes társadalmi köteléket és öt erényt³⁵ a Donglin mozgalom tagjai hangoztatják. Amikor a felfordulás elcsitult, nem lévén támogatójuk, és a régi dolgokról való tanulás intézményeit mind bezárták, [az ezekről való tudás megszerzésének] egyetlen módja a [világtól] különcc démonként való elvonulás maradt, amit gyakran ért a zászlóállítás vádjá.³⁶ [Az akadémia]

- 32 司馬之堂。A 司馬 elnevezésű, jobb szó híján hadügyminisztériumnak fordított intézmény a kínai kormányzás egyik legrégebbi és legtiszteltebb intézménye volt. Egészen odáig menően, hogy a megnevezése idővel személynévvé változott, lásd például már az ókorban: Sima Yi 司馬懿 (179–251), tiszteletnéven Zhongda 仲達, a három királyság korának lángelme tanácsadója és hadvezére, aki előbb a Cao Wei 曹魏 államot szolgálta, majd az az ellen 249-ben végrehajtott puccs után unokája 266-ban megalapította a Jin-dinasztiát 晉朝, amely egészen 420-ig fennmaradt.
- 33 Az itt használt szó a 緋, amelynek elsődleges értelme: vörös, skarlátvörös, enyhe narancssárga beütéssel, azonban az átvitt értelme a kilenc fokozatú hivatalnoki ranglétrán a negyedik és ötödik rangot elfoglaló hivatalnokok megnevezése már a Tang-dinasztia (i. sz. 7–10. század) óta. Az utalás itt valószínűleg az, hogy az említett mandzsuk és mandzsú szimpatizánsok, mivel nem tudtak beférkőzni a legmagasabb rangú hivatalnokok közé, kisajátították az ügyintézés a középfokú hivatalnokok számára, amelyek között túltreprezentáltak voltak.
- 34 Az itt használt fogalom a 終制. A konfuciánus erkölcs egyik legfontosabb alappillére. Ezen erkölcs kritikusan úgy vélték, hogy ha minden esetben, amikor valaki meghal, családtagjai hároméves gyászra vonulnak, leáll az állam, a mezőgazdaság, a katonaság, és teljes állami bukás lesz a következménye. Lásd például a Mozi 《墨子》 című korai kánont, a motizmus alaplívét a legkorábbi kritikákért.
- 35 Az itt használt fogalom a 綱常. Szintén a konfuciánus erkölcs egyik alappillére. A háromféle társadalmi kötelék az uralkodó és alattvaló 君臣, az apa és fia 父子, valamint a férj és feleség 夫婦 közötti. Az öt erény pedig az emberségesség 仁, méltányosság 義, illem 禮, bölcsesség 智 és megbízhatóság 信. Mindkét vád egybeesik azzal, hogy a Donglin mozgalom tagjai az akkoriban Wei Zhongxian által vezetett korrumpált Ming kormányzatot egy erőteljesen konfuciánus eszmei talapzatról kritizálták, és ugyanarról is kívánták megreformálni.
- 36 Az egész mondat nagyon sűrű, tele különféle utalásokkal, ami nem meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy Zhou Lianggong radikális Ming lojalistaként írja ezen sorokat a Qing-dinasztia idején. Vigyáznia kellett, hogy mit hogyan fogalmaz meg. A tudás megszerzésének módját a 黃宮, „sárga palota” fogalom kapcsán emelte meg, ami régi daoista szimbólum, azonban egyúttal jelenti az ember, vagy jobban mondva a daoista szerzetes feje búbját is: ez az oka annak, hogy a világtól való elvonulás által megszerzett tudást emlegettem. Ugyanakkor jelentheti azt is, hogy a tudás megszerzésének ezt a módját a dinasztia, az államapparátus nem konvencionálisnak, ezért aztán üldözendőnek tekinti. Ez egybevág mindazzal, ami a Donglin Akadémiával és tagjaival történt. Annál is inkább, hogy külön kihangsúlyozza, hogy nem volt lehetséges tanítványokat szerezni 無徒, és hogy bezárták a régi dolgokról való tudás átmentésének intézményeit 閉門博古之黃宮齋. Az „átmentés” szó beemelését a 簷

magas rangú tagjait mind lefokozták, [őket és más tagjait is] szüntelenül üldözték, elfogták, bebörtönözték, a birodalmi börtönök udvarán vég nélkül megbotoztatták, végül a hazatérés lehetősége nélkül a határvidékekre száműzték őket. Akkoriban, amikor Liu Zongxian³⁷ elűzték a fővárosból, viharvert fejedőt rakott fejére, korábbi alárendeltjei és nem kevesebb, mint tíz körzetbeli vénember kötél szamarat vezetett és keserves könnyeket hullatott [érte]. Így pedig a kormányzáshoz értő magas rangú hivatalnokok sikerrel jártak a kicsapongás elleni fellépésükben. Lám, a bukással járó balszerencse imigyen pecsételi meg a sorsot! A császári hintó mellett növe fel,³⁸

indokolja, aminek többféle értelme lehet, azonban meglátásomban itt a „böbeszedű”, „körültekintő” értelme használandó: miután a Donglin Akadémiát bezárták, tagjait letartóztatták és kivégeztették, tanítványaikat szétkergették, nem maradt senki, akivel a régi dolgokról lehetett volna értekezni. A „különc démon” fogalom a 老妖, ami itt kettős értelmű. Egyrészt szintén daoista szimbólum azokra, akik oly mértékű tudást szereztek, hogy amolyan nem emberi lényeknek tunkak a mindennapi ember számára, a *Zhuangzi* 《莊子》 több ilyen figuráról is beszámol. Ugyanakkor ezt mondják olyanokra is, akik „csalfa elméleteket és gonosz gondolatokat” terjesztenek. A kettőség oka valószínűleg az Zhou részéről, hogy attól függően, ki olvassa a feljegyzését, választhat, hogy melyik interpretációt közli, ami ugyancsak a Ming–Qing ellenállás egyik következménye lehetett. Annál is inkább, hogy a következő mondatrész első írásjegye a „vád”, „megvádolni” értelmű 誣, aminek azonban fő eleme a 巫, és ennek értelme: „varázsló”, „boszorkány”. A zászlóállítás 立幟 pedig arra vonatkozik, hogy már ókori idők óta – lásd például a *Hanfeizi* 《韓非子》 lapja-in – az ilyen világtól elvonult bölcseket gyakran vádolták azzal, hogy államellenes, dinasztiaellenes lázadásokat szítanak. Egyik legjobb példája ennek a sárga turbános lázadás 黃巾之亂 a Han-dinasztia ellen, amely egy daoista „szentember”, Zhang Jiao 張角 egyenlőségről és a parasztok hatalmáról szóló tanításai nyomán robbant ki.

37 Liu Zongxian 劉總憲, avagy Liu Jin 劉瑾 (1451–1510), nagyhatalmú eunuch, aki hatalma csúcsán épp csak névlegesen nem volt császár. Zhengde császár uralkodásának idején (1505–1521) volt hatalma csúcsán, ám mivel lázadást szított és merényletet készített elő a császár ellen, halálra ítélték, és a „lassú vágás” 凌遲 módszerrel végezték ki. A tortúra három napon keresztül tartott, noha Liu már a második nap meghalt a testén ejtett háromszáz és négyszáz közötti vágás után. A harmadik nap végére a feljegyzések szerint 3357 vágást ejtettek testén, és a báméskodók aprópénzért vehettek húsdarabokat belőle, amelyeket aztán rizsborral együtt fogyasztottak el. Nem volt népszerű fickó. Az itt említett kiűzetés 1510-ben történt, amikor Liut a fővárosból Fengyang megyébe száműzte a császár. Lásd bővebben: Mote–Twichett: i. m., 403–440.

38 Ez némileg túlzás Zhou részéről. Arról van szó, hogy édesanyja a Ming császári család nagyon távoli rokona, családneve, akárcsak a császári családé, Zhu 朱, az uralkodói ház messzi leszármazottja. Zhou Lianggong életrajza azt jegyzi fel anyjáról, hogy melegszívű, kedves és jóakarátú nő. Lásd 《周亮工年譜長篇》 [Zhou Lianggong életrajza]. Id. kiad., 5.: 母朱氏·明胙城王朱朝塗女·性慈惠。Zhou tehát nem volt valójában közel a császári családhoz, azonban feltehető, hogy a császári család értékrendjéhez való közelségre utal itt, ami Zhou gyerekkorában, az 1610-es években még pozitív lehetett a Donglin és más akadémiák kapcsán.

láttam, ahogy az akadémiát követendő példaként emelik elénk, hasonlóképp láttam, ahogy porig rombolták, ám hírneve egyre csak öregebbé és megbecsültebbé vált [a szememben]. Semmi remény nincs az akadémia újbóli felvirágoztatására, háromszori meggondolás után is képtelenség, hogy az ember ne dühben forrva nehezteljen [az akadémia lerombolóra].³⁹

Ivácson András Áron fordítása

A fordítást ellenőrizte és az eredetivel összevetette Viczenti Mátyás

39 Mint korábban jeleztük, a Donglin mozgalom később a Fushe mozgalomban élt tovább, illetve még később, a Qing-dinasztia idején a Changzhou iskola 常州學派 folytatta a Donglin által megkezdett eszmei tevékenységet, többek között hatalmas hozzájárulással az úgynevezett új szövegek iskolájának 今文經學 munkásságához.